

Juan Carlos Moreno Cabrera

«Hizkuntzalaritzak lagundu dit aurreiritziak gainditzen»

Moreno Cabrera (Madril, 1956) Filosofia eta Letretan doktorea da Madrilgo Unibertsitate Autonomoan. Hizkuntzalaritza Orokorreko katedraduna da. Soziolinguistika Klusterraren Jardunaldian bertan egin genion elkarrizketa eta hitzaldian bezala, euskaraz aritu zen.

ONINTZA IRURETA

Argazkiak: Soziolinguistika Klusterra

Madrilدارا zara eta zeuk aitortu izan duzu aurreiritziak izan dituzula hizkuntzekiko.

Orain ezin ditut aurreiritzi guztiak aipatu, zerrenda luzea baita, baina aipa ditzaket batzuk. Hizkuntza batzuk beste batzuk baino zailagoak edo errazagoak dira. Adibidez, ingelesa baino txinera zailagoa da.

Beste bat: idatzizko hizkuntzak ahozko hizkuntzak baino aurrera-tuagoak dira. Ahozko hizkuntza dagokion idatzizko hizkuntzaren agerpen akatsduna da. Hizkuntzak dialektotan zatituta daude. Duela urte asko, ikasle nintzenean, irakasleak esan zidan andaluziera espainieraren dialektoa zela, baina

“Aditu batzuek ondokoa esan dute: ingelesa edo gaztelania munduan hedatuta daude hizkuntza errazak edo homogeneoak direlako. Hizkuntzalariok badakigu hori ez dela egia”.

Soziolinguistika Klusterraren III. Jardunaldia

Hizkuntzekiko aurreiritziak, jarrerak eta jokaerak. Kontzeptu horiek, edo antzekoak, eguneko izarra izan ziren otsailaren 26ko jardunaldian. Zein aurrejuzgu ditu euskal hiztunak? Eta erdal hiztunak? Zergatik eleaniztasunaren alde egiten du hainbat elebakarrek eta hizkuntza bat baino ez dakite? Zergatik euskal hiztunok ez dugu beti euskaraz egiten? Galdera asko mahaigaineratu ziren, erantzunak ez hainbeste, itaun horiek ez baitira ahuntzaren gauerdiko eztula.

Jarreretatik erabilerarako pausoa nola ematen den azaldu

nahian ibili ziren Erramun Baxok (Euskararen Erakunde Publikoa), Iñaki Martínez de Luna (EHU) eta Pablo Sotés (NUP) mahai-inguruan. Ondoren, bi ikerketa iturburu hartu eta bi tailer egin ziren Donostiako Zientzia Kutxagunean elkartutako ehundik gora lagunekin. Lehenengo tailerrak *Hizkuntza-ohituren aldaketak: gako teorikoetatik egoera errealelara* zuen izenburu eta bigarrenak *Gazteen erabileraren korapiloa begi-bistan*.

Arratsaldean Esti Amorrortuk (Deustuko Unibertsitatea) *Erdaldunen euskararekiko aurreiritziak*

eta jarrerak izeneko lana hartu zuen oinarri eta erdaldunen uste, inpresio eta sentsazioetariko batzuk azaleratzen saiatu zen.

Soziolinguistika Klusterreko kideek bestalde, jardunaldia baliatu zuten 2009ko Hausnartu Sariak banatzeko. Lehen saria lortu zuen Dabid Anautek *Argiak eta itzalak euskararen lurraldean. Euskararen etxean, gazi-gozo lanarekin*. Irabazleak Leitzan, bere herrian, oinarritutako lana aurkezteko aukera izan zuen Zientzia Kutxagunean. Bigarren saria jaso zuen Jose Mari Zendoiak eta hirugarrena Urtzi Barrenetxeak.

orain badakit horrek ez duela zentzurik. Euskararen kasuan, adibidez, oso argi dago bizkaiera edo gipuzkera ez direla euskara batua-ren dialektoak. Euskara batua euskalkietan oinarrituta dago, ez aldearantziz. Hizkuntzalari guztiek hori badakite edo jakin beharko lukete.

Nola gainditu dituzu aurreiritzi horiek Madrildik begiratuta?

Hizkuntzalariak hizkuntzak zientifikoki ikertu behar dituzte. Gaurko hizkuntzalaritzaren aurkikuntza guztiak bateraezinak dira aipatu ditudan hizkuntzekiko aurreiritziekin. Benetako hizkuntzalari izan nahi badut, derrigorrez hizkuntzei buruzko aurreiritzien aurka borrokatu behar dut. Horregatik, nire kasuan, erraza da aurreiritziak gainditzea. Hizkuntzalaritzak lagundu dit edo lagundu digu aurreiritziak gainditzen.

Euskaltzalea

“Alaitzen naiz euskaldunek euskaraz egiten dutenean. Nik uste dut euskara eta gaztelania baliokideak direla. Euskaltzalea naiz, euskal kultura maite dut. Gainera, Euskal Herriarentzat autodeterminazio eskubidea onartzearen aldekoa naiz”.

Lankide batzuek ez dituztela gainditu esan izan duzu. Zergatik ez dituzte gainditu?

Kontuan hartu behar dugu zientzialariak gizartean bizi direla eta ideologia bat daukatela. Tamalez, sarritan, kontzeptu zientifikoak erabiltzen dituzte ideologia sustatzeko. Ekonomiaren kasuan oso garbi dago. Aditu batzuek ekonomiaren kontzeptuak erabiltzen dituzte kapitalismoaren ideologia sustatzeko, eta kapitalismo inperialista onartzeko eta justifikatzeko. Hizkuntzalaritzan ere bai. Adibidez, adituek hizkuntzalaritzaren kontzeptuak erabiltzen dituzte hizkuntza inperialismoa sustatzeko eta

justifikatzeko. Batzuek, adibidez, ondokoa esan dute: ingelesa edo gaztelania munduan hedatuta daude hizkuntza errazak edo homogeenak direlako. Hizkuntzalariok badakigu hori ez dela egia. Ingelesa eta gaztelania leku askotan inposatu egin dituzte. Hori dela-eta hizkuntza horiek ehun milioi hiztun baino gehiago dituzte. Zientzialariak zergatik daude ideologizatuta? Gizaki arrunta naiz eta badaukat nire ideologia eta ez dit ardura esateak marxista naizela.

Zuk zenituen aurreiritziak pareka daitezke katedradun ez den madrildik.

**"Madrilen espainiar
hizkuntza nazionalismoa
nagusitu da. Horrek esan
nahi du gaztelania
sustatzeko neurriak beti
ontzat jotzen dituztela eta
galiziera, euskara eta
katalana sustatzekoak beti
inposaketatzat"**

darraren aurrejuzguekin? Nola ikusten gaituzte euskaldunak, katalanak eta galiziarak?

Madrilen espainiar hizkuntza nazionalismoa nagusitu da. Horrek esan nahi du gaztelania sustatzeko neurriak beti ontzat jotzen dituztela eta galiziera, euskara eta katalana sustatzekoak beti imposaketatzat. Dirudienez, Madrilen askok sinesten du Espainiako Estatuan gaztelania arriskuan dagoela, baina hori zentzugabekeria handia da. Alderantziz, esan daiteke galiziera, katalana eta euskara gaztelaniaren menpean daudela Espainian, eta batik bat Galizian, Euskal Herrian eta Katalunian.

Madrildik Euskal Herrira etorrita. Euskal hiztunon aurreiritziak aipatzerakoan hizkuntza estandarren eta euskalki eta hizkeren orekaz hitz egin izan duzu.

Aurreiritziak oso hedatuta daude mendealdeko gizarteetan. Beharrezkoa da aurreiritzi horiek eskolatik ezabatzea. Hizkuntza estandarri dagokionez, beharrezkoa da gure gaurko gizartean, eta dudarik gabe, Euskal Herrian ere bai. Baina horrek ez du esan nahi euskalkiak edo gure hizkerak gutxietsi behar ditugunik. Alde-

Elebitasun pasiboaren aldarria

Moreno Cabrera hizkuntzalariak, elkarrizketaz gain eskaini zuen hitzaldian, elebitasun pasiboaren alde egin zuen. Han elkartutako batek baino gehiagok, hitzaldiaren ondoren, adierazi zion madrildarrari elebitasun pasiboa defendatzearen kezka.

Moreno Cabrerak hitz hauek esan zituen elebitasun pasiboaz: "Elebitasun partziala edo oreka gabea dago kasu askotan: hizkuntza batean bestean baino gaitasun gehiago izango dute elebidun askok. Oso interesgarria da 'erdielebitasun ulerkorra' edo elebitasun pasiboa kontuan hartzea, soziolinguistikaren ikuspuntutik. Honela uler liteke erdielebitasun ulerkorra: hizkuntza batean hitz egitea eta ulertzea eta beste hizkuntza batean ulertzea, baina ez hitz egitea. Hala ere, elebitasun pasiboa mespretxatuta dago gure gizartean. Nire ustez, erdielebitasun ulerkorra ez da nahitaez elebitasunaren porrota. Elebitasun pasiboa garrantzitsua izan liteke, eleaniztasuna sustatzeko eta bermatzeko. Euskal Herriaren kasuan, herritar guztiek euskaraz ulertu behintzat egin behar dute. Horrela, euskara esparru guztietan erabili ahal izango da Euskal Herrian".

rantziz, euskara bizia da, hizkerak eta euskalkiak baitaude. Irlandan badago eskoletan irakasten duten irlandera estandarra, baina ia ez dago irlandar hizkerarik eta dialektorik. Hori dela-eta irlandera hiltorian dago. Aurreiritzi hori ezabatzeke gizartearen pentsamoldea aldatu behar dugu eta hori oso-oso zaila da.

Aurreiritziak, jarrerak eta jokaerak kontuan hartuta aurreiritziak direla aldatzen zailenak esan izan duzu.

Alkandora aldatzea oso erraza da, baina mentalitatea ezin dugu aldatu egun batetik bestera. Hezkuntza oso garrantzitsua da helburu hori lortzeko.

Eta nola eragiten dute aurreiritzi horiek jarreretan eta jokaeretan?

Aurreiritzi horiek hizkuntzarekiko jarrera eta jokaera txarrak eragiten dituzte eta elkarbizitza eragozten dute seriooki.

Etorri zait gurasoa eta esan dit berak haurra A ereduari matrikulatu

nahi duela eta ez diotela aukerarik ematen. Administrazioan leihatilakoari esan diot euskaldunarekin hitz egin nahi dudala eta sekulako aspertu aurpegia jarri dit. Uste dut arrazoia dudala baina ez dakit nola defendatu nire burua, ez dakit nola konbentzitu bestea.

Ulertzen dut zure egoera. Adibide argigarria da. Euskara hizkuntza ofiziala da Euskadin eta hitzaldian esan dudana bezala, kontuan hartu behar dugu ofizialtasuna ez dela Madrildik datorren inposaketa, Euskal Herriko erabaki demokratikoa baizik. Beraz, euskal herritar guztiek euskaraz ulertu behintzat egin behar dute. Leihatilakoek ere bai. ■

argia.com • Esti Amorrorturi egindako elkarrizketa *Erdaldunen euskararekiko aurreiritziak eta jarrerak* ikerketaz: argia.com/argia-astekaria/2207
• Baxok-Martinez de Luna-Sotés mahai-inguruaz kronika: argia.com/erredakzio-mahaia/onintza-irureta

Babeslea: Bizkaiko Foru Aldundia

**gure
artean!
euskaraz**

**BFA
DFB**